

vždy, jestliže výše jejich výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku sto dvacet milionů Kč. Povinnost zápisu pramení z požadavku právní jistoty v obchodním styku – osoby, jejichž podnikání má závažnější rozsah a je s ním spojeno i větší riziko ohrožující zejména věřitele, by měly poskytnout veřejnosti základní informace o zaměření i výsledcích svého podnikání, a umožnit tak potencionálním obchodním partnerům přesnější rozhodování, pokud jde o navazování obchodních styků, nabídky spolupráce apod.

Ve formě **vyvratitelné domněnky** (§ 421 odst. 2) nalézáme v občanském zákoníku dřívější určení podnikatele podle toho, zda je k podnikání oprávněn veřejnoprávními předpisy. Konstrukce domněnky vychází z předpokladu, že osoba, která učiní kroky potřebné k získání podnikatelského oprávnění, má skutečně vážný zájem věnovat se podnikání jako způsobu svého profesionálního uplatnění a zdroji obživy. Zákonná úprava však domněnku podnikatelského statusu spojuje s pouhou existencí podnikatelského oprávnění a ponechává na takto oprávněném podnikateli, aby prokázal, že ve skutečnosti podnikatelskou činnost nevykonává. Podnikatelské oprávnění může být uděleno podle živnostenského zákona nebo podle jiných speciálních právních předpisů pro ty obory podnikání, které nejsou živností.

KAPITOLA 2

Negativní vymezení podnikatele

12

Pro odlišení a přesnější určení obsahu některých zcela běžně používaných pojmů, u nichž se liší jejich právní význam a význam, který jim dává obecné jazykové vyjádření, zařazujeme do této kapitoly i výklad o entitách, které podnikateli z právního hlediska nejsou.

Terminologické odlišnosti jsou dány nejen variabilitou jazykových vyjádření, ale i prolínáním a překrýváním různých vědních oborů užívajících totožné termíny pro odlišný obsah. Zcela běžným případem je např. termín „firma“, kterým ekonomické vědní disciplíny rozumějí podnikatele, popř. obchodní společnost, právo však firmou rozumí pouze identifikační označení užívané v právním styku podnikatelem, který je zapsán v obchodním rejstříku.

Omyly mohou spočívat i v právní terminologii samotné, neboť se ne vždy dokonale podaří, aby tatáž slova byla používána v totožném významu. Důvody mohou spočívat v historických tradicích, legislativních omylech a opomenutích, nebo dokonce nemusí být příčiny takových situací žádné, neboť vyplývají z tvořivosti autorů legislativních textů.

Účelem této kapitoly je proto především prevence omylů vznikajících z nedorozumění. Současně je plocha této kapitoly využita i k podrobnějšímu výkladu o některých speciálních druzích věcí, které jsou s podnikáním úzce spjaty a hrají v něm nezastupitelnou roli (obchodní závod).

2.1

Osoby, které nejsou podnikateli

Společníci obchodních společností a členové družstev

Společníci **osobních obchodních společností a společností s ručením omezeným** se podle § 48 zák. č. 304/2013 Sb. zapisují do obchodního rejstříku. Mohl by proto vzniknout závěr, že se fikce obsažená v § 421 odst. 1 obč. zák. vztahuje i na ně a stávají se podnikateli díky svému zápisu do obchodního rejstříku. Takový závěr však není správný, protože zapisované údaje o společnících jsou součástí informací, které blíže specifikují zapsané společnosti. Podnikatelem je proto zapsaná obchodní korporace a zápis jejích společníků poskytuje třetím osobám **údaje o společnické struktuře společností**. Zápis společníků je součástí zápisu korporace a status společníků nemůže ovlivnit v tom směru, že by jim propůjčoval postavení podnikatelů.

Problematikou se zabývala též judikatura Nejvyššího soudu, jejíž stanoviska ohledně postavení společníků jako podnikatelů nebo naopak zaměstnanců neztrácejí platnost ani v podmínkách nové právní úpravy. Jako příklad uvádíme rozhodnutí sp. zn. 2 Cdon 1652/1997:

JUDIKATURA

Společnost s ručením omezením je samostatným subjektem práva, který nelze ztotožňovat (zaměňovat) s jejími **společníky**, s fyzickými nebo právními osobami, které ji založily nebo které do ní později vstoupily. Nelze proto ani dovozovat, že by se společníci společnosti s ručením omezeným mohli stát z důvodu své účasti ve společnosti **podnikateli** ve smyslu obchodního zákoníku.

Výkon práv a povinností společníka ve společnosti s ručením omezeným vyplývajících z pouhé kapitálové účasti ve společnosti není sám o sobě (bez dalšího) výdělečnou činností ve smyslu ustanovení § 75 odst. 1 zák. práce, i když jde o společnost, která má shodný předmět činnosti (podnikání) jako případný zaměstnavatel společníka.

Pracovníka, který je společníkem společnosti s ručením omezeným, nelze jen z důvodu jeho účasti ve společnosti považovat za podnikatele (osobu vykonávající výdělečnou činností formou podnikání). Jeho činnost ve společnosti, spočívající toliko v realizaci práv a povinností společníka společnosti s ručením omezeným stanovených zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami společnosti a vyplývajících jen z kapitálové účasti ve společnosti, není takovou výdělečnou činností, jakou má na mysli ustanovení § 75 odst. 1 zák. práce, i když jde o společnost, jejíž předmět činnosti (podnikání) je shodný s předmětem činnosti (podnikání) zaměstnavatele společníka (tj. jde o společnost konkurující jeho zaměstnavateli).

Pozn.: jde o znění zrušeného zákoníku práce zák. č. 65/1965 Sb.

Pokud bychom odhlédli od skutečností zapisovaných do obchodního rejstříku a zkoumali pouze postavení společníků obchodních korporací, bylo by nutno vzít v úvahu, že společníkům obchodních korporací přísluší v rámci korporace samostatná rozhodovací působnost, jejich účast na společnosti je zpravidla dlouhodobá a soustavná, společník plní povinnosti spojené s účastí na společnosti a očekává, že mu podíl na společnosti vynese rovněž podíl na jejím zisku. Společníci osobních společností (s výjimkou komanditistů) navíc sami vlastní činností uskutečňují cíle, k nimž byla společnost založena, avšak nečiní tak

v pracovněprávním vztahu, nýbrž jako podílníci společnosti. Realizovat účel korporace vlastní prací, aniž by šlo o výkon závislé práce, je konečně možné ve všech formách obchodních společností a tato situace vzniká i v družstvech.

Navzdory všem prvkům, které by mohly zakládat dojem, že společníci obchodních korporací jsou na základě své účasti na korporaci též podnikateli, zastáváme názor, že tato účast nenaplňuje znaky charakterizující podnikání. Společníci založením korporace vyjadřují svou vůli nepodnikat samostatně jako fyzické osoby, nýbrž využít k tomuto účelu právní formu obchodní korporace. Postavení podnikatele má z vůle zakladatelů a budoucích společníků korporace, nikoliv oni sami. Samostatný a soustavný výkon určité činnosti na vlastní účet a odpovědnost živnostenským nebo jiným způsobem za účelem dosažení zisku je charakteristický pro korporaci jako takovou, její společníci jí využívají jen jako organizační formy, která je sama o sobě samostatným provozovatelem podnikatelských aktivit. Rozhodovací působnost společníků i možnost podílet se na zisku vytvořeném podnikáním společnosti jsou proto vždy odvozeny od podnikání korporace a s ním spojeny, nejsou příznačné pro společníky a nedávají jim postavení podnikatelů.

Členové orgánů obchodních korporací

Závěry o významu zápisu členů orgánů obchodních korporací do obchodního rejstříku jsou zde podobné jako u společníků. Členové statutárních a případných dozorčích orgánů se do obchodního rejstříku zapisují v závislosti na zápisu obchodní korporace. Nejde proto o jejich zápis jako podnikatelů, nýbrž o sdělení jedné z nejvýznamnějších charakteristik obchodní korporace jako podnikatele. Statutární orgány zastupují obchodní korporace ve vnějších vztazích a rejstříkový zápis zde sděluje třetím osobám, kdo a jakým postupem je oprávněn korporace zavazovat. Rejstříkový zápis údajů o členech orgánů proto opět slouží jako zdroj nutných informací o korporaci jako podnikateli.

Ve vnitřní organizaci obchodních korporací mají osoby, které jsou statutárními orgány, členy těchto orgánů nebo členy dozorčích orgánů, zvláštní postavení, neboť nejsou zaměstnanci, nýbrž se jejich vztah ke korporaci řídí smlouvou, která však není smlouvou zakládající zaměstnanecký poměr. Smlouva o výkonu funkce podle § 59 z. o. k. je speciální smluvní typ, jehož subsidiární oporou je příkazní smlouva podle § 2430 a násl. obč. zák.

Osoby, které jsou statutárním orgánem, jeho členem nebo členem dozorčího orgánu korporací, sice vykonávají svoje funkce soustavně a za účelem dosažení odměny, avšak svou činnost nevykonávají živnostenským nebo obdobným způsobem. Rovněž samostatnost jejich rozhodování je relativní, protože jsou povinny být loajální ke korporaci a ve svém rozhodování vždy dávat přednost jejím zájmům. Ani v tomto případě proto nelze osoby, které jsou orgány korporací nebo jejich členy, označovat jako podnikatele.

JUDIKATURA

V judikatuře Nejvyššího soudu je jasně vyjádřen závěr, že činnost statutárního orgánu není vykonávána v zaměstnaneckém poměru. Na tento závěr potom navazuje i úprava hmotného zabezpečení při ztrátě zaměstnání. Jako příklad uvádíme rozhodnutí Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.

Činnost **statutárního orgánu** nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem; vznik i zánik tohoto právního vztahu není upraven pracovními předpisy a řídí se obsahem společenské smlouvy. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným však nebrání tomu, aby jiné činnosti (odlišné od výkonu funkce jednatele) vykonávaly fyzické osoby pro obchodní společnost na základě pracovní-právních vztahů. (NS 21 Cdo 965/2002)

Funkce **jednatele** společnosti s ručením omezeným představuje ve smyslu § 7 odst. 1 zákona č. 1/1991 Sb. vztah obdobný vztah pracovnímu. Takovou osobu proto nelze zařadit do evidence uchazečů o zaměstnání a nevzniká jí právo na hmotné zabezpečení. Zařazení uchazeče o zaměstnání do evidence představuje veřejnoprávní akt, který je provedením čl. 26 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Podmínkou pro zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání je samotná neexistence pracovního nebo obdobného vztahu, nikoliv toliko faktické nevykonávání činnosti v rámci tohoto vztahu. K předmětné evidenci tak dochází, pokud jsou splněny zákonem stanovené formální podmínky, a orgán tuto evidenci provádějící proto není povinen zkoumat, zda v konkrétním případě skutečná činnost je či není vykonávána. (NSS 3 Ads 37/2005)

13 Prokuristé

Podle zákonného vymezení zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku udělením prokury prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu (§ 450 odst. 1 obč. zák.). Prokuru by proto bylo možno charakterizovat jako druh plné moci, která je udělována při podnikatelských činnostech a opravňuje zmocněnce – prokuristu k zastupování podnikatele pro okruh záležitostí vázaných na provoz podnikatelského závodu. Jde o zastoupení smluvní založené na shodné vůli podnikatele a prokuristy o tom, že prokurista bude podnikatele zastupovat. Prokura se však nedotýká vztahu osoby prokuristy a osoby podnikatele, jenž může být jakékoli povahy: může zde být společnický vztah, prokurou může být pověřen zaměstnanec, mezi prokuristou a podnikatelem může být i zcela jiný vztah (prokuristou může být např. manžel či syn podnikatele).

Základní funkcí prokury je dosažení právní jistoty o tom, že v obchodním styku zavazuje podnikatele oprávněný zástupce. Prokurista se zapisuje do obchodního rejstříku, každá osoba, která vstupuje do právního vztahu s podnikatelem, si proto může ověřit, že jedná skutečně s oprávněným zástupcem. Zákonná konstrukce prokury dále jasně určuje hranice, v nichž se zmocnění prokuristy k jednání za podnikatele pohybuje. Rejstříkový zápis proto ani v tomto případě neznamená, že se osoba zapsaná jako prokurista stává podnikatelem. Zápis je odvozen od zápisu obchodní korporace nebo fyzické osoby jako podnikatele a informuje o tom, že tento podnikatel využívá při provozu svého závodu zástupce s jednatelským oprávněním charakterizovaným jako prokura.

Účel prokury bychom tedy mohli spatřovat v tom, že jde o zastoupení, při jehož využití jsou třetí osoby, které s prokuristou jednají, ušetřeny složitého a zdoluhavého zkoumání rozsahu jeho plné moci i pochybností týkajících se otázky, zda jednání prokuristy podnikatele opravdu zaváže. Toto zastoupení sice využívá zápisu prokuristy do obchodního rejstříku, avšak tato skutečnost nepropůjčuje prokuristovi postavení podnikatele.

Soutěžitelé

14

Do postavení soutěžitele se mohou fyzické i právnické osoby buď dostat vzájemným vztahem konkurence, u něhož se právní úprava soustřeďuje na sankcionování nečestných postupů konkurenčního boje a na ochranu zákazníků (úprava nekalé soutěže v občanském zákoníku), nebo tak, že jako provozovatelé určité hospodářské činnosti mají možnost soutěžní prostředí ovlivňovat a této možnosti se snaží ve svůj prospěch využít. Právní úprava zde chrání soutěžní prostředí před jeho omezováním a deformacemi. V obou případech souvisí postavení soutěžitelů úzce s podnikáním, avšak soutěž se neomezuje jen na ně a soutěžitelé nemusí být vždy podnikateli. Podle zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, jsou např. soutěžiteli i sdružení soutěžitelů, popř. útvary bez právní osobnosti. Obdobně se do konkurenčních střetů různých hospodářských zájmů mohou dostat i tzv. neziskové právnické osoby (konkurenční boj o dotace, o účast v programech podpory). Pojem soutěžitel je širší než kategorie podnikatelů, osobně se obě skupiny mohou částečně překrývat, ale nelze chápat soutěžitele jako jiný termín pro podnikatele.

2.2

Útvary, které nejsou podnikateli

Společnost

15

Termínem společnost označuje občanský zákoník v § 2716 a násl. útvar, který vzniká uzavřením smlouvy, podle níž se **zavazuje několik osob sdružit jako společníci za společným účelem činnosti nebo věci**. Vzniklé spojení nemá **právní osobnost** a je založeno na těchto principech:

- spoluvlastnictvím peněžních prostředků a zužitovatelných věcí, které byly účastníky společnosti poskytnuty k provozování společné činnosti, k jiným předmětům vloženým do společnosti nabývají společníci právo bezplatného požívání,
- společníci vykonávají činnost pro společnost osobně,
- na majetku nabytém za trvání společnosti, na dosaženém zisku nebo utrpěné ztrátě se podílejí v poměru, který určuje smlouva, jinak totožně; z dluhů vzešlých ze společné činnosti jsou společníci zavázáni vůči třetím osobám společně a nerozdílně,
- rozhodnutí o záležitostech společnosti se přijímají většinou hlasů; každý společník má jeden hlas, ujednání nebo rozhodnutí společníků bránící některému společníkovi účastnit se rozhodování nemá právní účinky, rozhodnutí, jímž se mění společenská smlouva, musí být přijato jednomyslně,
- správou společných věcí mohou společníci pověřit někoho ze svého středu, i třetí osobu,
- společnost zaniká, dohodnou-li se o tom společníci, splní-li se podmínky ujednané ve společenské smlouvě, uplyne-li doba, na kterou byla společnost ujednána, dosáhne-li se účelu, k němuž byla společnost zřízena, anebo stane-li se tento účel nemožným.

I když není vyloučeno, aby společnost byla využita jako právní forma ke společné podnikatelské činnosti, zůstávají podnikateli její společníci, společnost sama není právnickou osobou, nemůže být proto ani osobou, o níž by bylo

možné říci, že vykonává činnost samostatně a na vlastní účet a odpovědnost. Nesplňuje tak definiční znaky podnikatele v § 420 obč. zák.

16 Tichá společnost

Jako tichá společnost je občanským zákoníkem označována smlouva, kterou se tichý společník **zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku** (§ 2747). Tichá společnost může být ujednána i k účasti tichého společníka jen na provozu některého ze závodů podnikatele.

Tichý společník předává podnikateli předmět vkladu bez zbytečného odkladu po vzniku tiché společnosti, nebo mu umožňuje s předmětem vkladu nakládat. Vkládá-li nemovitou věc, nabývá k ní podnikatel na dobu trvání tiché společnosti užívací a požívací právo. Je-li předmětem vkladu něco jiného, uplatňuje se vyvratitelná domněnka, že podnikatel nabyl k předmětu vznikem tiché společnosti vlastnické právo.

Podnikání provozuje podnikatel, který je též ze všech právních skutečností vzniklých z podnikání zavázán. Tichý společník má právo nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů podnikatele. Podnikatel vydá tichému společníkovi stejnopis účetní závěrky bez zbytečného odkladu po jejím vyhotovení a případném schválení.

Tichý společník se podílí na zisku nebo na ztrátě podnikatele v ujednané výši, jinak ve výši určené vzhledem k výši jeho vkladu a zavedené praxi stran, popřípadě vzhledem k zvyklostem. Na ztrátě se tichý společník podílí stejně jako na zisku.

Tichou společnost lze sjednat na dobu určitou i neurčitou. Pokud byla sjednána na dobu neurčitou, lze ji vypovědět nejpozději šest měsíců před koncem účetního období. Tichá společnost se zrušuje, dosáhne-li podíl tichého společníka na ztrátě výše jeho vkladu, ledaže uhradí podíl na ztrátě nebo doplní vklad. Dále se tichá společnost zrušuje, ukončí-li se podnikání, kterého se tichá společnost týká, nebo bylo-li rozhodnuto o úpadku podnikatele nebo tichého společníka. Podnikatel vydá tichému společníkovi bez zbytečného odkladu po zániku tiché společnosti vklad upravený o podíl na výsledku svého podnikání podle stavu ke dni zániku tiché společnosti.

Smlouva o tichém společenství je právním nástrojem využitelným pro podnikání, jak je však patrné z charakteristiky oprávnění a povinností obou partnerů, nedochází k založení právnické osoby, nejde o zvláštní formu obchodní společnosti. Podnikatelem je zde jedna ze stran smlouvy, tichý společník je investorem, který k podnikání podnikatele přispívá svým vkladem a doufá v jeho rozmnožení, jeho účast nezakládá jeho postavení podnikatele, stejně jako podnikatelem není sama tichá společnost jako spojení podnikatele a tichého společníka.

17 Koncern

Zákon o obchodních korporacích změnil oproti obchodnímu zákoníku též úpravu podnikatelských seskupení. Její podstatu – úpravu nerovných podnikatelských propojení založených na ovlivňování – sice nezměnil, avšak míru vlivu ovlivňující osoby upravil ve třech stupních jako **ovlivnění, ovládání a koncern**.

Zatímco ovlivnění vychází z toho, že kdokoli může jinou korporaci přimět k chování, které jí přinese újmu, a pro tento případ je povinen vzniklou újmu nahradit, s ovládáním je spojen rozhodující vliv ovládající osoby a u koncernu se již předpokládá jednotné řízení všech osob, které tvoří spolu s řídicí osobou koncern. Jednotné řízení spočívá ve vlivu uplatňovaném vůči řízené osobě za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů, za jednotnou koncernovou politiku, koordinaci postupu osob tvořících seskupení a koncepční řízení alespoň jedné ze základních činností v rámci podnikání koncernu. Vyplyvá z toho, že koncern je velmi úzké propojení řídicí osoby s osobami řízenými, při němž je však zachována právní samostatnost jednotlivých členů seskupení. Koncern je proto jednotka především ekonomická, jako takový není právníckou osobou ani samostatným podnikatelem.

Firma

18

Dosavadní úprava obsažená v obchodním zákoníku spojovala s termínem „firma“ označení podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku. Nová úprava byla přenesena do občanského zákoníku (§ 423–428), na dosavadní koncepci však ničeho zásadního nezměnila. Určuje, že podnikatelé, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku, jsou označováni pro provozování své podnikatelské činnosti firmou, kdežto nezapsaní podnikatelé jednájí v obchodním styku pod svým jménem. Jménem se rozumí jméno a příjmení fyzických osob nebo název osob právnických, **firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán v obchodním rejstříku.**

Je zřejmé, že firma je i podle této úpravy označením podnikatele, které plní obdobnou funkci jako průmyslová práva na označení (ochranné známky, označení původu, zeměpisná označení) a slouží k identifikaci podnikatele v právním styku. Termínu firma proto není možno používat jako synonyma pro termín podnikatel nebo obchodní korporace, neboť jeho právní význam je zcela jiný.

Podrobnější výklad firemního práva je podán v kapitole druhé, která se bude zabývat identifikací podnikatelů.

Podnik

19

Obchodní zákoník upravoval podnik jako hromadnou věc obsahující prvky hmotné, nehmotné a osobní. Do nové právní úpravy nebylo toto pojetí převzato a termín podnik byl nahrazen termínem **obchodní závod**. Podle důvodové zprávy mělo nahrazení několik důvodů. Nejzávažnějším z nich byla patrně skutečnost, že unijní právo užívá termínu „podnik“ ve funkčním smyslu a rozumí jím podnikatele, popř. soutěžitele v právní úpravě chránící soutěžní prostředí. Právo EU též užívá termínu podnik k vymezení prostoru. Jde tedy o vícevýznamové slovo sloužící podle potřeby též k označení podnikajících osob.

Podle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku toto vícevýznamové pojmání podniku proniká i do platného českého práva a různé právní předpisy, zejména v oblasti práva veřejného, chápou podnik různě, a nikoli jen v předmětovém slova smyslu, tj. jako objekt práv a povinností.²

² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit, 2012, s. 235.

Nový občanský zákoník vzal v úvahu tuto významovou rozptýlenost a vyloučil pro budoucno termín „podnik“ z využívání při specifikaci účastníků hospodářského styku. Termín podnik neoznačuje proto podnikatele definovaného pro účely úpravy jeho právního postavení a činnosti, toto využití v obecném jazykovém smyslu však není vyloučeno.

20 Obchodní závod

Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, upustila nová právní úprava obsažená v občanském zákoníku od termínu „podnik“. Podle důvodové zprávy zohledňuje pojem závodu a jeho vymezení jako hromadné věci i situace, v nichž je obchodní závod chápán především jako majetková hodnota, a bere v úvahu i tu skutečnost, že jeho vlastníkem nemusí být jen podnikatel, ale i jiná osoba (např. dědic), která může obchodní závod vlastnit, i když nemusí být podnikatelem způsobilým k jeho provozu. Taková osoba může závod např. trvale nebo dočasně propachtovat.⁵ Mění se tedy terminologické vyjádření, zůstává však zachován základní pohled na obchodní závod jako na hromadnou věc.

POZNÁMKA

Historické pojetí obchodního závodu je poněkud odlišné, ale dobře vystihuje jeho povahu jako organického celku využívaného cílevědomě pro určitý účel. Meziválečná nauka chápe závod a podnik jako synonyma a uvádí, že obchodní podnik je především komplex činností, jež spojuje určitá aktiva ve zvláštní celek. Jádrem tohoto komplexu činností je pravidelné uzavírání obchodů, které se děje v úmyslu míti z toho stálý výdělek. Kolem tohoto jádra se kupí celý soubor faktických činností, organizačních, technických a komerčních. Podnik v tomto smyslu začíná otevřením podniku, poněvadž pravidelně záleží v otevření obchodní místnosti (skladu, dílny), obvyklým je ohlásiti otevření podniku obecnstvu inzeráty, oběžníky, vývěskami apod. Podnik je ukončen zrušením a zavřením obchodní místnosti.

Od podniku jako činnosti odlišuje historická nauka podnik ve smyslu objektivním, v němž je podnik chápán jako předmět obligačních jednání právních, věcných práv i předmět převodu. Obchodní podnik ve smyslu objektivním je poměrovým statkem, jenž vznikl uskutečněním podnikatelské ideje, která je výtvozem duševním, výsledkem přemýšlení zakladatele podniku o uspořádání, organizaci výrobních prostředků, poznání možností odbytu, tj. poznání, že v určitém obvodu není určitá potřeba obyvatelstva kryta náležitě po stránce kvantitativní nebo kvalitativní. Idea organizační a poznání možnosti odbytu tvoří dohromady ideu podniku neboli podnik ve smyslu immateriálního statku.⁴

JUDIKATURA

Podnik chápala jako určitou hospodářskou strukturu i dobová judikatura:

Zůstavitelův podnik – nejde-li o podnik povahy ryze osobní – jest součástí pozůstalosti, a to tak, že jest předmětem pozůstalosti nejen jako souhrn věcí a práv k němu patřících, nýbrž jako hospodářský organismus a celek vzniklý organickým spojením těchto částí, při čemž jeho obecnou hodnotu spoluurčují i poměry závodu, samy o sobě nijak neocenitelné, jako jméno závodu, jeho pověst, umístění, jakož i okruh zákaznictva. (**Vážný č. 12420**)

⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Praha: Sagit, 2012, s. 235.

⁴ MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý kompas, 1947, s. 81–82.

V platné právní úpravě je obchodní závod jako zvláštní druh hromadné věci vymezen v § 502 jako **organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti**. Vymezení je dále doplněno vyvratitelnou domněnkou, podle níž se má za to, že **závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu**.

Toto chápání podniku (závodu) je v souladu s evropským pohledem na podnik vyjádřeným v rozhodnutí Mannesmann AG (věc 19/61), podle něhož je **podnik jednotné a na samostatný právní subjekt vázané spojení osobních, materiálních a nemateriálních faktorů, jimiž je dlouhodobě sledován určitý hospodářský účel**. Ve srovnání s tímto velmi širokým chápáním podniku je legální definice závodu v našem občanském zákoníku užší, neboť jejím základem je **jmění, které podnikatel vytvořil a které účelově určil k realizaci podnikání**. V definici se neobjevují především osobní a nehmotné prvky, i když k účelové jednotě závodu nepochybně patří. Podle důvodové zprávy však nová právní úprava vychází z jednotného pojmu věci v právním slova smyslu, a proto definice závodu upustila od výpočtu složek tvořících závod. I to, co dnes literatura chápe jako osobní složku podniku (podnikatelská myšlenka, know-how, goodwill, zaměstanecká složka, klientela) jsou ve skutečnosti tzv. nehmotné statky představované buď právy, nebo průmyslovým a jiným duševním vlastnictvím. I o klientele vázané na existující podnikatelova obchodní spojení, na jeho možnosti ovlivnit žádoucím způsobem jednání s jinými osobami, popř. doporučit určité osoby jiným, se v minulosti vždy soudilo, že ji lze převádět samostatně i spolu se závodem. Nová úprava vychází při vymezení pojmu obchodního závodu z pojmu obchodního jmění, tedy z vazby na aktiva a pasiva (věci a dluhy). Při dispozicích se závodem však budou sledovat jeho osudy též prvky nehmotné a zaměstnanci, kteří jsou rovněž součástí závodu jako hospodářské funkční jednotky, protože zaměstnanci realizují v převážné většině případů dílčí operace, z nichž se skládá činnost provozovaná v závodě. Bude sem patřit i klientela, bez níž by ztrácely smysl výsledky činnosti v závodě provozované.

Obchodní závod je hospodářský organismus vytvořený k naplnění určitého podnikatelského cíle a specifikovaný následujícími znaky:

- Obchodní závod je **hromadná věc**, jejímž základem je **jmění** (soubor majetku a dluhů) podnikatele. Jmění jako **komplex věcí** movitých i nemovitých, hmotných i nehmotných však nepředstavuje pouhý součet věcí, ale **funkční jednotu** sloužící společnému podnikatelskému záměru. Tato jednotka se vyznačuje určitým organizačním uspořádáním, které není nahodilé, ale sleduje určitý řád daný **podnikatelským záměrem** podnikatele. Podnikatelský záměr dává obchodnímu závodě jeho jedinečný ráz a představuje tak **myšlenkový základ**, z něhož vyrůstá veškerá činnost v závodě provozovaná.
- Závod **zachovává svoje funkční určení** bez ohledu na změny v některých jeho součástech. Jde stále o tentýž závod, i když je prodáno vyrobené zboží, nakoupen materiál, závod přemístěn do jiných prostor nebo do jiného regionu. Rozhodující je funkční ucelenost a vazba na konkrétního podnikatele a jeho podnikatelské záměry a nápady.⁵
- Do funkční jednoty závodu náležejí též **osobní prvky** představované zaměstnanci a klientelou.
- Z hlediska hodnotového je obchodní závod vždy **cennější než pouhý součet jeho částí**, neboť je jako funkční jednotka schopen i s využitím součástí méně

⁵ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl. § 1–55. 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 74.

hodnotných vytvářet produkty neopakovatelné a jinak nedosažitelné. Tento rys je významný zejména pro převody závodu, které jsou zejména v určitých situacích (např. zrušení obchodní korporace a její likvidace) mnohem výhodnější než převody jednotlivých součástí závodu.

Závod jako věc může být předmětem převodů, může být propachtován, zděděn, může se stát předmětem výkonu rozhodnutí nebo exekuce, lze jej zastavit. Při všech zmíněných dispozicích si zachovává svoji jednotu, která znamená, že se dispozice týká všech věcí i dluhů náležejících k závodu a není nutno např. uzavírat jednotlivé smlouvy, jimiž se budou převádět jednotlivé součásti závodu, ani není nutno samostatně odevzdávat jednotlivé věci náležející k závodu. Toto konstatování však neznámá, že by dispozice s jednotlivými věcmi nebyla možná, jen zdůrazňuje specifickou povahu závodu jako hromadné věci.

Funkční jednotu závodu je dobře patrná v judikatuře (je užíván termín „podnik“, neboť judikatura vychází z úpravy v obchodním zákoníku):

JUDIKATURA

Z hlediska obchodního zákoníku je to věc hromadná, kterou tvoří soubor hmotných složek, osobních složek a nehmotných složek. Přitom se musí jednat o takové složky, které slouží k podnikání nebo mu aspoň vzhledem ke své povaze sloužit mají. Je zřejmé, že nárok na poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení není pohledávkou, jejíž zpeněžení by přímo sloužilo k podnikání, nýbrž je kompenzací (satisfakcí) za porušení povinnosti při výkonu veřejné moci vůči konkrétní osobě (fyzické či právnické). (NS 50 Cdo 2459/2012)

Vztah mezi akciovou společností a členem jejího představenstva není součástí podniku akciové společnosti a nepřechází převodem podniku na jeho nabyvatele. Součástí podniku proto nejsou ani závazky z tohoto vztahu vzniklé. (NS 29 Cdo 1499/2009)

Na základě smlouvy o prodeji podniku dochází k přechodu závazků souvisejících s prodávajícím podnikem z prodávajícího na kupujícího ze zákona, i když tyto závazky nejsou ve smlouvě identifikovány. Zajištění takových závazků trvá, i když třetí osoby nedaly souhlas ke změně v osobě dlužníka. (NS 55 Odo 653/2004)

Při prodeji podniku, jehož součástí jsou listinné cenné papíry, není k převodu těchto cenných papírů na kupujícího potřebný indosament ani splnění dalších podmínek, které jsou nezbytné při samostatném převodu cenných papírů. (NS 29 Odo 314/2001)

Je tedy zřejmé, že obchodní závod nemůže být ztotožňován s podnikatelem, neboť je specifickou věcí, která slouží podnikateli k naplnění jeho podnikatelského záměru. Je funkční jednotou hmotných i nehmotných věcí, které užívá sám podnikatel i jeho zaměstnanci ke zhotovení produktu nebo poskytnutí služby. Jeho zvláštní povaha se promítá do celé řady dalších ustanovení občanského zákoníku, z nichž je dobře patrná jeho věcná povaha i souvislost s podnikatelem a podnikáním:

- **Zákonný zástupce nezletilého může nezletilému, který ještě nenabyl plné svéprávnosti, udělit souhlas k samostatnému provozování obchodního závodu** nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti (§ 35 obč. zák.), tato situace byla již zmíněna výše.

- V souvislosti s úpravou právnických osob obsahuje občanský zákoník zvláštní pravidla pro **obchodní závody provozované nadacemi a ústavu**: majetek tvořící nadační jistinu nelze zastavit ani jinak použít k zajištění dluhu. To neplatí, pokud nadace provozuje obchodní závod, v rozsahu potřebném pro jeho plynulý provoz (§ 339). Provozuje-li ústav obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, nesmí být provoz na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu. Zisk může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro niž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu. O zahájení provozu obchodního závodu rozhoduje správní rada ústavu. Ústav účtuje odděleně o nákladech a výnosech spojených s hlavním předmětem činnosti, s provozem obchodního závodu nebo jinou vedlejší činností a se správou ústavu (§ 403–415).
- Pokud jde o **identifikaci podnikatelů**, určuje občanský zákoník, že podnikatel, který nemá obchodní firmu, právně jedná při svém podnikání pod vlastním jménem. Připojí-li k němu dodatky charakterizující blíže jeho osobu nebo obchodní závod, nesmí být tyto dodatky klamavé (§ 422). Je-li více obchodních závodů několika podnikatelů spojeno do podnikatelského seskupení, mohou jejich jména nebo obchodní firmy obsahovat shodné prvky, veřejnost však musí být schopna je odlišit (§ 426) Sídlo podnikatele se určí adresou zapsanou ve veřejném rejstříku. Nezapíše-li se fyzická osoba jako podnikatel do veřejného rejstříku, je jeho sídlem místo, kde má hlavní obchodní závod, popřípadě kde má bydliště (§ 429).
- Při **právní úpravě jednání, které se týká obchodního závodu**, platí zvláštní pravidla pro formu: písemná forma je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby. Má se za to, že záznamy údajů o právních jednáních v elektronickém systému jsou spolehlivé, provádějí-li se systematicky a poslušně a jsou-li chráněny proti změnám. Byl-li záznam pořízen při provozu závodu a dovolá-li se jej druhá strana ke svému prospěchu, má se za to, že záznam je spolehlivý (§ 562). Dále se má za to, že písemnosti týkající se právních skutečností, k nimž dochází při běžném provozu závodu, dokazují, dovolává-li se jich druhá strana k svému prospěchu, co je v listině obsaženo a že listina byla vystavena v době na ní uvedeně; to platí i v případě, že listina nebyla podepsána (§ 566).
- Některé odchylky související s obchodním závodem se týkají **vlastnického práva**: úprava imisí v § 1013, spoluvlastnictví (§ 1125, 1141), zániku služebnosti (§ 1302), zastavení závodu (§ 1314–1344), svěrenských fondů (§ 1449).
- V **závazkovém právu** se odchylky týkají změny osoby dlužníka (převzetí majetku v § 1894), závodu jako místa plnění dluhu, který vznikl při provozu závodu (§ 1955 a 1956), koupě závodu (§ 2175–2183) a jeho pachtu (§ 2349–2357) a dalších závazků, jejichž předmětem může být obchodní závod (§ 2365 licenční smlouva, § 2747 tichá společnost).
- V úpravě deliktčního práva jsou některé odchylky, které se týkají **náhrady škody** způsobené provozem závodu (§ 2924), náhrad poskytovaných při újmě na přirozených právech člověka (§ 2965).
- Závěrečnou část nové právní úpravy tvoří **pravidla pro nekalou soutěž**, v níž se objevují též specifická pravidla pro některé skutkové podstaty související s provozem závodu (§ 2976, 2981, 2982).

21

Pobočky a odštěpné závody

Dřívější právní úprava v obchodním zákoníku propůjčovala komplexní charakter rovněž části podniku a dovolovala její převod v obdobném režimu, jako byl převod podniku, aniž ovšem určovala, jaké jsou definiční znaky části podniku. Tento deficit napravuje nový občanský zákoník aspoň zčásti a stanoví, že závod se může dělit i na části, přičemž taková část, která vykazuje hospodářskou a funkční samostatnost, je **pobočkou**, pokud ovšem podnikatel rozhodl, že taková část pobočkou bude. Úprava tedy bere v úvahu strukturu závodu podnikatele i jeho vůli a jako pobočky označuje jen ty dílčí části závodu, které naplňují objektivní i subjektivní zákonné znaky. Objektivní znak daný samostatností pobočky znamená možnost provozovat pobočku relativně nezávisle na zbylé části závodu. Samostatnost se projevuje např. účetnictvím odděleným od ostatních částí závodu, její případnou prostorovou odděleností nebo jedinečností jejího výrobního programu. Subjektivní znak je spojen s rozhodnutím podnikatele, že určitou část závodu určí k relativně samostatnému provozování a ponechá jí jako organizační jednotce hospodářskou výlučnost.

22

Pobočka, kterou podnikatel zapsal do obchodního rejstříku, se nazývá **odštěpný závod**. Důvodem zápisu relativní funkční a hospodářské samostatnosti odštěpného závodu, která vyžaduje, aby podnikatelská veřejnost byla informována o skutečnosti, že pobočka je odštěpným závodem, i o tom, kdo je jeho vedoucím. Do obchodního rejstříku se podle § 51 zák. č. 304/2013 Sb. zapíše označení odštěpného závodu, jeho sídlo nebo umístění, předmět činnosti nebo podnikání, jméno a adresa místa pobytu jeho vedoucího. Odštěpný závod se zapíše do obchodního rejstříku u rejstříkového soudu, v jehož obvodu je podle sídla podnikatel zapsán. Odštěpný závod umístěný v obvodu jiného rejstříkového soudu se zapíše do obchodního rejstříku také u tohoto soudu.

Při provozování odštěpného závodu se užívá firma podnikatele s dodatkem, že jde o odštěpný závod. **Vedoucí odštěpného závodu** musí být zapsán do obchodního rejstříku a je na základě zákona zmocněn činit za podnikatele veškeré právní úkony týkající se tohoto závodu, jeho právní jednání však nemůže zavazovat závod, který nemá právní osobnost, nýbrž výhradně podnikatele. Obdobné postavení jako odštěpný závod a jeho vedoucí má i jiná organizační složka, o níž jiný právní předpis stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku.

POZNÁMKA

Charakteristiku odštěpného závodu vystihuje rozhodnutí Nejvyššího soudu 21 Cdo 90/2001, podle něhož je nutno v charakteristice odštěpného závodu rozlišovat hmotněprávní a procesní stránku věci. Z hmotněprávního hlediska je významné, že odštěpný závod jako organizační složka obchodního závodu **nemá právní osobnost**, není právnickou osobou. I v záležitostech týkajících se odštěpného závodu je **nositelem práv a povinností právnická osoba, jejíž je tento závod pobočkou**; při provozování odštěpného závodu se také z tohoto důvodu užívá firmy podnikatele, ovšem s dodatkem, že jde o odštěpný závod. Ve věcech týkajících se odštěpného závodu jedná za podnikatele – právnickou osobu nejen její statutární orgán nebo zástupce; ze zákona je zmocněn za právnickou osobu činit veškerá právní jednání též vedoucí odštěpného závodu, a to za předpokladu, že se týkají odštěpného závodu.

Z procesního hlediska je podstatné, že **odštěpný závod nemá způsobilost být účastníkem řízení**. Z práv a povinností týkajících se odštěpného závodu je oprávněna nebo

zavázána osoba, jejíž je odštěpný závod organizační složkou. Jde-li o věc týkající se odštěpného závodu, má způsobilost být účastníkem řízení jen tato osoba, a nikoliv její odštěpný závod.

Procesní právo na rozdíl od hmotného práva nestanoví, jak má být označen účastník řízení ve věci, která se týká jeho odštěpného závodu. Protože nositelem práv a povinností je i v těchto věcech osoba, jejíž je odštěpný závod organizační složkou, není z pohledu procesního práva zásadně významné, zda se věc týká účastníka řízení jako celku, jeho odštěpného závodu nebo jeho jiné organizační složky, která se ani do obchodního rejstříku nezapisuje. Jak v případech, kdy se věc týká právnické osoby jako celku nebo její organizační složky, která se do obchodního rejstříku nezapisuje, tak i v případech, kdy věc se týká odštěpného závodu, se právnická osoba označuje podle ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. uvedením svého názvu nebo své firmy a svého sídla, a – jde-li o věc vyplývající z obchodních vztahů – též uvedením jejího identifikačního čísla, popřípadě dalších údajů potřebných k její identifikaci. Údaj o tom, že se věc týká odštěpného závodu, zákon nevyžaduje. Z toho plyne, že v žalobě sice může být (stejně jako u jiných organizačních jednotek právnické osoby) tento údaj uveden, nicméně jestliže žalobce takový údaj v žalobě neuvede, nelze v tom spatřovat nedostatek (neúplnost nebo nesprávnost) žaloby.

Uvede-li žalobce, že věc se týká jeho odštěpného závodu (popřípadě odštěpného závodu žalovaného), má to v první řadě význam pro přípravu jednání soudu; soud totiž může připravit jednání (§ 114 o. s. ř.) též s přihlédnutím k tomu, že věc se týká jen uvedené organizační složky účastníka řízení. Je-li právnická osoba žalobcem, lze (neodporuje-li tomu jiný projev účastníka) v tom, že v žalobě uvede též svůj odštěpný závod, spatřovat žádost, aby písemnosti jí určené nebyly doručovány na adresu jejího sídla, ale na adresu odštěpného závodu. V případě, že byl odštěpný závod uveden u žalované právnické osoby, může to mít význam z hlediska místní příslušnosti soudu [srov. § 87 písm. c) o. s. ř.].

O vadnou žalobu (neúplné podání) jde tehdy, jestliže účastník řízení je označen jen obchodní firmou nebo názvem právnické osoby, ale chybí údaj o její právní formě, popřípadě též uvedení jejího sídla, byť za těmito údaji následuje údaj o jejím odštěpném závodu. Protože tento nedostatek brání pokračování v řízení, je soud povinen pokusit se zjednat nápravu postupem podle ustanovení § 43 o. s. ř.: předseda senátu usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti. K opravě nebo doplnění podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Není-li přes výzvu předsedy senátu podání řádně opraveno nebo doplněno a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud usnesením podání, kterým se zahajuje řízení, odmítne. K ostatním podáním soud nepřihlíží, dokud nebudou řádně opravena nebo doplněna. O těchto následcích musí být účastník poučen. Podle ustanovení § 43 o. s. ř. soud postupuje také tehdy, jestliže v žalobě není jednoznačně vyjádřeno, zda byla za účastníka řízení označena právnická osoba nebo její odštěpný závod. Jen tehdy, byl-li mimo jakoukoliv pochybnost za účastníka řízení označen samotný odštěpný závod, soud řízení podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. zastaví. V takovém případě jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, neboť je zřejmé, že za účastníka byl označen ten, kdo nemá způsobilost být účastníkem řízení.

JUDIKATURA

Judikatura Nejvyššího soudu vyřešila i případy, kdy by podnikatel měl zapsaných více **odštěpných závodů**: má-li žalobce za to, že věc se týká dvou odštěpných závodů, které jsou organizační složkou téže právnické osoby, a vyjádří-li tento svůj názor v žalobě tím, že za více žalovaných označí tutéž právnickou osobu, přičemž jednotlivé žalované rozliší podle toho, jak k označení téže právnické osoby připojí údaje o jejich odštěpných závodech, je z obsahu žaloby nepochybné, že byla podána pouze proti této právnické osobě a že údaje

o odštěpných závodech pouze vyjadřují jeho názor, že spor se týká obou těchto organizačních složek právnické osoby. (21 Cdo 270/2005)

23

Pobočka i odštěpný závod je nutno odlišovat od **provozovny**. Pojem provozovna nalézáme ve veřejném právu – živnostenský zákon určuje, že provozovnou je **prostor, v němž je živnost provozována**. Za provozovnu se považuje i automat nebo obdobné zařízení sloužící k prodeji zboží nebo poskytování služeb a rovněž mobilní provozovna. Živnost může být provozována i ve více provozovnách, podnikatel je povinen zajistit, aby všechny byly způsobilé pro provozování živnosti, a pro každou provozovnu ustanovit osobu odpovědnou za činnost provozovny. Provozovna musí být trvale a zvenčí viditelně označena obchodní firmou nebo názvem nebo jménem a příjmením podnikatele a jeho identifikačním číslem osoby. Provozovna určená pro prodej zboží nebo poskytování služeb spotřebitelům musí být trvale a zvenčí viditelně označena také jménem a příjmením osoby odpovědné za činnost provozovny, prodejní nebo provozní dobou určenou pro styk se spotřebiteli, u ubytovacích služeb i kategorií a třídou u ubytovacího zařízení poskytujícího přechodné ubytování. Při uzavření provozovny je podnikatel povinen, nebrání-li tomu závažné důvody, předem na vhodném a zvenčí viditelném místě označit počátek a konec uzavření.

Shrnující pohled tedy říká, že pobočka je pouze funčně samostatná část věci označované jako obchodní závod, není proto právnickou osobou a nemá právní osobnost. Odštěpný závod se sice zapisuje do obchodního rejstříku, zápis má však význam informační a nelze z něho vyvozovat, že odštěpný závod je samostatnou právnickou osobou. Vyplyvá z toho též, že ani pobočka, ani odštěpný závod nejsou podnikateli.

24

Rodinný závod

Větší právní jistotu pro podnikatele, které k sobě poutají rodinné vztahy, má přinést nová úprava tzv. **rodinného závodu**. Její význam je především podpůrný pro situace, kdy podnikání rodiny nevyužívá jinou právněorganizační formu. Ustanovení o rodinném závodech se proto nepoužijí, pokud je rodinný závod provozován na základě společenské smlouvy, tj. je zřízena obchodní korporace, popř. existuje smlouva o společnosti podle § 2716 a násl. obč. zák., na základě smlouvy o tiché společnosti nebo na základě smlouvy konstituující mezi stranami pracovní poměr. Úpravy mohou být kombinovány, pokud např. bude závod provozován obchodní společností, jejímiž společníky budou manželé se závazkem osobního výkonu práce, jejich syn a dcera budou pro společnost pracovat na základě pracovní smlouvy a jejich dědeček bude tichým společníkem obchodní společnosti. Práva a povinnosti každé z uvedených osob se budou řídit příslušnou smlouvou. Ustanovení o rodinném závodech se nepoužijí, ani kdyby rodinný závod provozovala právnická osoba, na které se svými podíly účastní členové rodiny společně s třetími osobami. Přednostně se též použije úprava manželského majetkového práva, pokud se na provozu rodinného závodu podílí oba manželé. Právní úprava dává přednost i zvyklostem a praxi v rodinném společenství, které vzniklo k provozu rodinného závodu, aniž by byly režim provozu a postavení členů rodiny v něm výslovně smluvně upraveny. Zvyklosti a praxe však nesmí odporovat úpravě rodinného závodu v občanském zákoníku (§ 707).

Úprava rodinného závodu je založena na fikci, podle níž se **za rodinný závod považuje závod splňující následující znaky:**

- pracují v něm společně **manželé** nebo jeden z manželů a s ním jeho **příbuzní** nebo příbuzní druhého manžela, stupeň příbuzenství určuje zákon,
- **závod je ve vlastnictví některé z takto určených osob,**
- příbuzné a sešvagřené osoby fakticky trvale pro závod pracují – tyto osoby se potom považují za **členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu**. Totožné postavení s nimi mají i příbuzní, kteří trvale pracují pro rodinu jako takovou, např. obstarávají domácnost. Účastenství na provozu rodinného závodu se váže na konkrétní osobu člena rodiny a lze je převést zase jen na členy rodiny, kteří mohou být podle § 700 odst. 1 osobami zúčastněnými na provozu rodinného závodu, na jiné osoby jsou nepřevoditelná. S převodem na jiného člena rodiny musí souhlasit všichni členové rodiny, kteří jsou již na provozu rodinného závodu účastni.

V postavení členů rodiny, kteří se účastní provozu rodinného závodu, se prolínají prvky podnikání i rodinného práva, což pozorujeme např. na **právu rozhodovat o použití zisku vzniklého provozem rodinného závodu** – rozhodnutí se přijímá většinou hlasů členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu, nezletilé nesvéprávné osoby zastupuje jejich zákonný zástupce, zletilé nesvéprávné osoby musí mít opatrovníka. Právo rozhodovat je tak dáno **všem zúčastněným na provozu**, není koncentrováno jen u vlastníka závodu. Je zde patrné, že závod slouží obživě celé rodiny.

Z výše uvedeného vyplývá, že rodinný závod je zvláštním druhem závodu, který je definován osobami, které v něm společně pracují. Ani rodinné svazky těchto osob ale nemění právní charakter závodu jako organizovaného souboru jmění, který jako takový není právnickou osobou ani podnikatelem.